

Pastel Janka Alexyho z výtvarných zbierok Múzea Janka Kráľa je jedným z mnohých pokusov o rekonštrukciu podobizne Janka Kráľa. Obraz vznikol na základe dobovej fotografie z memorandového zhromaždenia slovenského národa zo 6. 6. 1861, na ktorej sa podľa ústneho podania nachádza medzi účastníkmi zhromaždenia aj Janko Kráľ.

Faktom však zostáva, že skutočnú podobu štúrovského básnika a revolucionára sa dodnes nepodarilo hodnoverne zdokladovať, čo iba podporuje legendu o „divnom Jankovi“, ktorý sa vyhýbal maliarom i fotografom.

PL-SK
2007-2013

partnerstvom k spoločnému rozvoju

EUROPSKA UNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJ

Janko KRÁĽ

album

10 ROKOV S VAMI
ZILINSKY
samosprávny kraj

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov
Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci
Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko - Slovenská republika 2007 – 2013

Album je vydaný v rámci projektu
„*LITERÁRNE REMINISCENCIE*“
PL-SR/ZA/IPP/II/103

Názov: JANKO KRÁL - album

Zostavovateľka: Janka Mudriková

Prekladateľ: Igor Husák

Grafický návrh, technické spracovanie a tlač: Kamil Ďurný - Štúdio D, Čadca

Jazyková úprava: Mária Rosinová

Vydala: Kysucká knižnica v Čadci v zriaďovacej
pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja

Rok: 2012

Fotografie: Archív Kysuckej knižnice v Čadci
a Archív literatúry a umenia SNK v Martine

Vydané v edícii, ktorá vznikla v rámci uvedeného projektu:
Albumy významných spisovateľov a publicistov – osobnosti Kysúc a Žywca

Janko Král'

Osoba Janka Krála fascinovala ako literárnych teoretikov, spisovateľov, tak aj ostatných umelcov.

KRÁL

Janko

slovenský básnik a národný buditeľ

**Narodil sa 24. 4. 1822 v Liptovskom Mikuláši.
Zomrel 23. 5. 1876 v Zlatých Moravciach.**

Mária Poxína Kráľová

7. 4. 1851 sa Janko Král v Horných Ozorovciach oženil s Máriou Poxínou Modrányovou (mala vtedy 17 rokov). Mária bola sestrou zabudnutého štúrovského básnika Karola Alexandra Modrányho, s ktorým sa Král zoznámil počas revolučných bojov, kde bol Karol Modrány kapitánom slovenského dobrovoľníckeho zboru. Mária zomrela 30. 9. 1916 v Polomke ako 82 ročná.

V Čadci 26. októbra 1857 sa Márii a Jankovi narodila dcéra – Anastázia. V Zlatých Moravciach sa zoznámila s Edmundom Kacziánym z neďalekej dediny Hostie. Anastázia sa za Edmunda vydala už 15. augusta 1876 a následne odišla spolu s manželom do Zenty, kde sa stal Edmund profesorom kreslenia na strednej škole. Neskôr sa presťahovali do Segedína a potom do Budapešti. Spolu mali dve dcéry – Viola bola herečka a Adriena maliarka. Edmund Kacziány umrel 11. januára 1933 a o mesiac nato, 20. februára 1933, skonala aj Anastázia vo svojich 76 rokoch. Pochovaní sú na budapeštianskom cintoríne pri Kerepešskej ceste, zhodou náhod pri ulici, na ktorej bol roku 1848 väznený Janko Kráľ. Vnučky Janka Kráľa - Adriena a Viola sa po sobášii odsťahovali do Nemecka.

Janko Kráľ a Mária Polexína mali štyri deti: Vladimíra Všeslava, Mladena Radivoja Blasiliusa, Anastáziu a Ivana Jána. Ich životy boli pohnuté tak, ako život ich rodičov.

Najstarší syn, Vladimír Všeslav, sa narodil 15. 3. 1852. Po štúdiách pôsobil ako notár a advokát. Zomrel v Leviciach na zápal mozgových blán 2. 5. 1881 ako 29 ročný. Zanechal po sebe literárne rukopisné práce: prozaické úvahy Búrka a Na horách liptovských a básne Dumka, Janko a Anička, v ktorých sú cítiť ozveny jeho otca.

Druhý syn, Mladen Radivoj Blasilius, sa narodil 2. 8. 1853. Študoval na bratislavskej právnickej akadémii, ktorú však nedokončil, a tak bol len advokátskym osnovníkom na viacerých miestach. V Budapešti pracoval na colnom úrade. Tu sa aj oženil. Nakoniec skončil v sedmohradskej Turdy ako úradník. Zomrel tu ako 87-ročný, 27. 11. 1940. Už na ňom, ale hlavne na jeho potomkoch je vidieť pomadžarčenie. Jeho synovia Lajoš, Béla a Jánoš si už v roku 1913 pomadžarčili priezvisko na Szentkiráli.

Najmladší syn, Ivan Ján, sa narodil 28. 2. 1861. Navštevoval levické gymnázium. Zmaturoval v Banskej Štiavnici a v štúdiu pokračoval na bratislavskej teológii, ktorú ukončil roku 1883. Venoval sa aj literatúre a v časopise Gondolat publikoval v roku 1882 úvahu o bartolomejskej noci (r. 1572) v maďarčine. Bol vychovávateľom u baróna Uechtritza v Gabčíkove. Ako 24-ročný spáchal samovraždu – zastrelil sa 20. 6. 1885 – vraz z nešťastnej lásky k barónke Amadé Uechtrizovej, ktorej malého syna vychovával.

Pamätníky, pomníky a zaujímavosti spojené s Jankom Kráľom

*Pamätné tabule venované Jankovi Kráľovi /zľava/:
na rodnom dome v Liptovskom Mikuláši (autor Peter Zelizňák),
na radnici v Šahách (autor László Szeder), na budove v Lučenci,
v ktorej v roku 1850 pôsobil (autor László Szeder)*

Pamätná tabuľa na radnici v Čadci.

*Sochy Janka Kráľa /zľava/: v rodnom meste
v Liptovskom Mikuláši na námestí (autor Peter Zelizňák),
v Sade Janka Kráľa v Bratislave v časti Petržalka
a symbolický hrob na Národnom cintoríne v Martine*

VERŠE

JANKA KRÁLA.

Sobral

JAROSLAV VLČEK.

V Turó. Sv. Martine.

Tlačou a nákladom Knihotlačárskeho ústavu spolku.

1893.

Janka Kráľa.

Stromná kamenná učička,
Tu tá ja púšťam jivnička;
Sama, bez mera rjadného
Sam' ohod' do sveta s'pcha
Nadjen som tá na smetisku
Kerjem o tvojom prirvisku.
Tá je vichod' aj rajad'
Ukladaj si svojo o karmat,
Čed' najdev' sa tá jorrajiv'
Pa máku stivku, boškajiv'
Pndev' ich, a mi tvoji
Pndev' ota vprokoji.

Jeho poéziu začleňujeme do tvorby celoeurópskeho romantizmu. Ľudovít Štúr ho označil za najtalentovanejšieho básnika. Písal v intenciách dobového estetického kánonu najskôr epické básne s historickou tematikou, neskôr nadviazal na zdroje ľudovej slovesnosti. Jeho balady, vychádzajúce z bohatstva ľudovej slovesnosti, ktorými sa preslávil, ukázali cestu novej slovenskej poézii. Boli zároveň aj dôkazom toho, že spisovná slovenčina je tvárny literárny jazyk, schopný vyjadriť aj najsubtilnejšie stavy lyrického subjektu.

Okrem balád a piesní vytvoril aj poéziu celkom iného charakteru, tzv. cyklické skladby. Na básnickú výpoveď tu využíva rozmanité prostriedky, postupy a formy.

Pre príznačné neprispôsobivé a nepredvídateľné správanie ho prezývali „divný Janko“. Patril k samotárom, no vždy sa zaujímal o zložité osudy slovenského národa a prežíval ich s hlbokou účasťou. Jeho poézia bola neobyčajne emotívna a myšlienkovito nabitá tak, ako bol tento burič a revolucionár.

Prvé zachované literárne prejavy pochádzajú z obdobia štúdia na lýceu v Levoči (v roku 1841) – ide o dve jeho latinské práce, z toho jedna báseň, ale ťažko tu ešte konkrétne hovoriť o jeho básnických prvotinách.

Dielo:

Poézia:

- 1844 - Zverbovaný; Moja pieseň; Pieseň bez mena; Zabitý; Pesnička na kare a i.
- 1845 - 1847 - Orol; Potecha; Kvet; Pán v trní; Duma bratislavská; Kríž a čiapka; Choč
- 1848 Krajinská pieseň, Tri vršky
- 1849 Šahy, Jarná pieseň, Duma dvoch bratov
- 1861 Duma slovenská na pamiatku zjazdu turčiansko-svätomartinského 6. júna 1861 (1861)

Balady:

Pán v trní a Povest' (1843), Zakliata panna vo Váhu a divný Janko (1844), Zverbovaný (1844), Kríž a čiapka (1847), Skamenelý (1865)

Epos:

Výlomky z Jánošíka (1843)

Romantická poviedka:

Syn pustiny (1846)

Ostatné:

Dráma sveta (1844)

označovaný ako básnik-búrlivák; slovenský národný buditeľ a jeden z najvýznamnejších a najradikálnejších básnikov štúrovskej generácie

Narodil sa 24. apríla 1822 v Liptovskom Mikuláši. Základné vzdelanie získaval vo svojom rodisku (1828 – 1834). V rokoch 1835 – 1837 navštevoval gymnázium v Šajavskom Gemeri, v rokoch 1837 - 1841 lýceum v Levoči, v rokoch 1841 – 1842 študoval na lýceu v Kežmarku. Na evanjelické lýceum v Bratislave sa zapísal 20. 9. 1842. V centre mladých štúrovcov na čele s Ľudovítom Štúrom sa aktívne zapájal do literárnych a najmä zberateľských prác Katedry reči a literatúry československej. V marci 1844 spolu s ďalšími študentmi na protest proti odvolaniu Ľudovíta Štúra z funkcie námestníka odišiel z lýcea. Ostal v Liptovskom Mikuláši a skúšky si dokončil externe. V Liptovskom Mikuláši sa aktívne zúčastnil na prípravách založenia Tatrína. Vtedy už patril Kráľ k najuznávanejším mladým štúrovským básnikom.

V rokoch 1845 - 1848 pôsobil ako pisár, praktikant v advokátskej kancelárii Alexandra B. Vrchovského v Budapešti. Aktívne sa zúčastnil revolučného diania rokov 1848 – 1849. Spolu s priateľom Jánom Rotaridesom búril ľud na strednom Slovensku. Keď došlo na pálenie urbárnych listín i strelbu do panských dvorov, zatkli ho. Niekoľko ráz ho na výstrahu vyťahovali na zvoncu, potom ho až do januára 1849 väznili v Šahách a Pešti. Po prepustení sa pridal ako vojenský dobrovoľník na vojenskú stranu, dosiahol hodnosť kapitána.

Po revolúcii pôsobil ako vládny komisár v Balážskych Ďarmotách a v štátnej správe na rôznych miestach (od roku 1850 bol námestníkom hlavného slúžneho a sudcu v Modrom Kameni a Lučenci, v roku 1854 stoličný pisár, adjunkt pri slúžnovskom úrade v Balážskych Ďarmotách, od roku 1854 pôsobil ako pomocný úradník v Čadci, v roku 1858 nastúpil ako súdny adjunkt na okresnom úrade v Martine, v roku 1860 bol súdnym adjunktom a pomocným slúžným v Kláštore pod Znievom, v roku 1862 pracoval ako prísediaci súdu Tekovskej župy v Zlatých Moravciach). Po rakúsko-uhorskom vyrovnaní (1867) ho uhorská správa zo štátnych služieb prepustila. Pôsobil v advokátskych kanceláriách.

Zomrel 23. 5. 1876 v Zlatých Moravciach.

Jego poezję zaliczamy do twórczości romantyzmu ogólnoeuropejskiego. Ľudovít Štúr ogłosił go najbardziej utalentowanym poetą. Pisał w intencjach ducha epoki kanonu estetycznego najpierw wiersze epickie o tematyce historycznej, później nawiązał do źródeł twórczości ludowej. Jego ballady, wychodzące z bogactwa twórczości ludowej, którymi się wslawił, wskazują drogę nowej słowackiej poezji. Były też jednocześnie dowodem na to, że słowacki język literacki jest plastycznym językiem literackim, zdolnym wyrazić również najsztubtelniejsze stany podmiotu lirycznego.

Poza balladami i pieśniami stworzył również poezję o całkiem innym charakterze, tzw. utwory cykliczne. W wypowiedzi poetyckiej wykorzystuje różnorodne środki, metody i formy.

Z powodu charakterystycznego nie łatwo przystosowalnego i nieprzewidywalnego zachowania przeżywał go „dziwny Janko”. Należał do samotników, ale zawsze interesował się złożonymi dziejami narodu słowackiego i przeżywał je głęboko w nich uczestnicząc. Jego poezja niezwykle emocjonalna napelniona myślą tak, jak był właśnie ten buntownik i rewolucjonista.

Pierwsze zachowane przejawy literackie pochodzą z okresu studiów w liceum w Levočy (w 1841 roku) – chodzi o jego dwie prace łacińskie, z tego jeden wiersz, ale trudno tu jeszcze konkretnie mówić o jego pierwocinach poetyckich.

Dorobek:

Poezja:

- 1844 - Zverbovaný/Zwerbowany; Moja pieseň/Moja pieśń; Pieseň bez mena/Pieśń bez imienia; Zabýty/Zabity; Pesnička na kare /Piosenka na stypie i.)
- 1845 - 1847 - Orol/Orzeł; Potecha/Pociecha; Kvet/Kwiat; Pán v trní/Pan w ciemni; Duma bratislavská/Duma Bratysławska; Kríž a čiapka/Krzyż i czapka; Choč
- 1848 Krajinská pieseň/Pieśń rodaków, Tri vršky /Trzy wzgórza
- 1849 Šahy, Jarná pieseň/Piosenka o wiosnie, Duma dvoch bratov/Duma dwóch braci
- 1861 Duma slovenská na pamiatku zjazdu turčiansko-sv. martinského 6. júna 1861/Duma słowacka dla upamiętnienia zjazdu turczańsko-św. martinskiego 6 czerwca 1861

Ballady: Pán v trní/Pan w ciemni a Povest' / Powieść (1843), Zakliata panna vo Váhu a divný Janko/Zakłeta panna w Wagu i dziwny Janko (1844), Zverbovaný/Zwerbowany (1844), Kríž a čiapka/Krzyż i czapka (1847), Skamenelý/Skamieniały (1865)

Epos: Výlomky z Jánošíka /Urywki z Janosika (1843)

Opowiadanie romantyczne: Syn pustiny /Syn puszczy(1846)

Pozostałe: Dráma sveta /Dramat świata(1844), Duma slovenská na pamiatku zjazdu turčiansko-svatomartinského 6. júna 1861 / Duma słowacka dla upamiętnienia zjazdu turczańsko-św.martinskiego 6 czerwca 1861 (1861)

określony jako poeta-wichrzyciel, słowacki budziel narodowy i jeden z najbardziej znaczących i najbardziej radykalnych poetów pokolenia szturowców.

Urodził się 24 kwietnia 1822 w Liptovskim Mikulášu. Wykształcenie podstawowe zdobył w swoim domu rodzinnym (1828 –1834). W latach 1835 – 1837 uczęszczał do gimnazjum w Šajavskim Gemerze, w latach 1837 - 1841 liceum w Levočy, w latach 1841 – 1842 uczył się w liceum w Kežmarku. Do liceum ewangelickiego w Bratysławie zapisał się 20.09.1842. W centrum młodych szturowców na czele z Ľudovítem Štúrem aktywnie włączył się do prac literackich w szczególności do prac kolekcjonerskich Katedry języka i literatury czechosłowackiej. W marcu 1844 razem z innymi studentami w proteście przeciwko odwołaniu Ľudovíta Štúra z funkcji zastępcy odszedł z liceum. Pozostał w Liptovskim Mikulášu, a egzaminy zdał eksternistycznie. W Liptovskim Mikulášu aktywnie uczestniczył w przygotowaniach do założenia Tatrína. Już wtedy należał Král' do najbardziej cenionych młodych szturowskich poetów.

W latach 1845 - 1848 pracował jako pisarz, praktykant w kancelarii adwokackiej Alexandra B. Vrchového w Budapeszcie. Czynn timer uczestniczył w życiu rewolucyjnym w latach 1848 – 1849. Wraz z przyjacielem Jánem Rotarides podburzał lud w środkowej Słowacji. Gdy doszło do palenia urbarzy i ostrzelania dworów szlacheckich, aresztowano go. Kilka razy go wyciągano dla ostrzeżenia na dzwonnice, potem go aż do stycznia 1849 więziono w Šahách i Pešti. Po zwolnieniu przeszedł jako ochotnik wojskowy na żołnierską stronę, osiągnął stopień kapitana.

Po rewolucji pracował jako komisarz rządowy w Balážskich Ďarmotách i w administracji państwowej w różnych miejscach (od 1850 roku był zastępcą starosty i sędzią w Modrym Kameniu i Lučencu, w 1854 roku główny pisarz, adiunkt przy starostwie powiatowym w Balážskich Ďarmotach, od 1854 roku pracował jako pomocnik urzędnika w Čadcy, w 1858 roku podjął pracę jako urzędnik sądowy w starostwie powiatowym w Martinie, w 1860 roku był urzędnikiem sądowym i pomocnikiem starosty w Kláštorze pod Znievom, w 1862 roku pracował, jako członek składu sędziowskiego Tekovskiej župy w Zlatých Moravciach). Po ugodzie austriacko-węgierskiej (1867) administracja węgierska zwolniła go ze służby państwowej. Pracował w kancelariach adwokackich.

Zmarł 23.05. 1876 w Zlatých Moravciach.